

2. 7. 2021

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zákon o evidenci skutečných majitelů: Krok směrem k větší transparentnosti příjemců veřejných peněz

Rozkrývání vlastnických struktur a skutečných majitelů firem je podstatné z celé řady důvodů. Může pomoci při ověřování podezření z porušování povinností v oblasti poskytování evropských fondů, veřejných zakázek či dotací, při odkrývání střetu zájmů či obcházení limitů financování politických stran a hnutí. Jedním z důležitých nástrojů úřadů a široké veřejnosti by v tomto ohledu mohla být i evidence skutečných majitelů, která doznala významných změn díky čerstvému zákonu č. [37/2021](#) Sb., o evidenci skutečných majitelů. Zákon vstoupil v účinnost 1. června.

Evidence skutečných majitelů firem existuje formálně vzato již od roku 2018, v praxi se ale jednalo o zcela bezzubé opatření, které jen minimálně přispívá k boji s korupcí a praním špinavých peněz. Hlavními nedostatky evidence byly nedostatečně komplexní vymezení skutečného majitele, absence kontroly ze strany veřejnosti a skutečnost, že firmám při nesplnění povinnosti nehrozily žádné sankce. Není proto překvapením, že evidence byla poloprázdná, a mnohdy obsahovala neúplné či zastaralé údaje.

Změnu přináší nový zákon o evidenci skutečných majitelů, který do českého právního řádu transponuje nové požadavky týkající se evidování skutečných majitelů podle změnové směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU (tzv. V. AML směrnice). Z ní plyne požadavek na **veřejnost některých údajů o skutečných majitelích, zavedení mechanismů ověřování a kontroly pravdivosti údajů vedených v evidenci, jakož i stanovení efektivních sankcí za neplnění určitých povinností.**

Zákon přináší v první řadě určité **zpřesnění vymezení skutečného majitele.** Obecně platí, že skutečným majitelem je každá fyzická osoba, která je koncovým příjemcem nebo osobou s koncovým vlivem (§ 2 písm. e). Koncovým příjemcem je osoba, která může mít přímo nebo nepřímo prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání (tím se rozumí svěřenský fond) podstatnou část z celkového majetkového prospěchu tvořeného při činnosti nebo likvidaci právnické osoby nebo tvořeného při správě nebo zániku právního uspořádání (dále jen „prospěch“), a tento prospěch dále nepředává. Osobou s koncovým vlivem je pak osoba, která může bez pokynů jiného přímo nebo nepřímo uplatňovat rozhodující vliv v právnické osobě nebo na správu právního uspořádání. Zůstává přitom zachována hranice 25 % na rozdělovaném prospěchu a 25 % na hlasovacích právech - ať už přímo nebo nepřímo.

Graf z důvodové zprávy zákona č. [37/2021](#) Sb., o evidenci skutečných majitelů

Podle nového zákona je však skutečným majitelem také ve specifických situacích fyzická osoba, aniž by nutně naplňovala obecné vymezení skutečného majitele, a to čistě na základě určité pozice, kterou v právnické osobě či svěřenském fondu zastává. Pokud tedy nelze určit skutečného majitele

korporace podle materiálního pojetí (tedy na základě postupu, který zohledňuje rozdělování prospěchů nebo hlasovací práva), použije se ust. § 5 a do evidence se zapíše osoba ve vrcholném vedení korporace. V případě určování skutečného majitele svěřenského fondu pak toto formální pojetí znamená, že najisto budou skutečnými majiteli fondu zakladatel, svěřenský správce, osoba oprávněná k výkonu dohledu nad správou právního uspořádání a která může jmenovat nebo odvolat svěřenského správce nebo obmyšleného, a také obmyšlený (ust. § 6 odst. 3).

Veřejná kontrola údajů a řešení nesrovnalostí v evidenci

Novinkou zákona je i posílení transparentnosti, kdy **některé údaje o skutečném majiteli v evidenci jsou přístupné také veřejnosti**, zejména jméno a příjmení, stát bydliště, rok a měsíc narození, státní občanství či údaj o důvodu postavení skutečného majitele. Možnosti kontroly údajů ze strany veřejnosti mohou významně posílit tlak na to, aby povinné subjekty dbaly na správnost údajů v evidenci. S tím souvisí i **mechanismus pro řešení nesrovnalostí v evidenci**. Pokud má orgán veřejné moci (např. správce daně, policie či veřejný zadavatel) či povinná osoba dle zákona č. [253/2008](#) Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (např. banky, auditoři, daňoví poradci, advokáti) důvodně za to, že při výkonu své činnosti zjistí v evidenci nesrovnalost, oznámí ji rejstříkovému soudu. Soud následně vyznačí poznámku nesrovnalosti a vyzve zapsanou osobu k jejímu odstranění (k odstranění nesrovnalosti poskytne přiměřenou lhůtu). Pokud k odstranění nedojde, soud zahájí řízení o nesrovnalosti. Pokud je nesrovnalost potvrzena, tato skutečnost se zapíše do evidence a následně soud nesprávné údaje opraví. V případě, že je prokázáno, že skutečný majitel byl zapsán správně, soud poznámku nesrovnalosti z evidence vymaže. Důležité je, že řízení o nesrovnalosti může zahájit soud i tehdy, **je-li to vhodné k ochraně práv třetích osob**, tj. nikoli je-li to např. vhodné pouze vzhledem k evidující osobě - jak uvádí důvodová zpráva, třetími osobami lze rozumět ty, které mají či mohou mít (např. obchodní) vztah k evidující osobě, ale také případně širší veřejnost, může-li nesrovnalost být v rozporu s veřejným zájmem.

Za nevyplnění hrozí firmám nejen finanční sankce

Zásadní součástí nové úpravy jsou pak bezesporu **významné sankce**, které dosud chyběly, což vedlo k ignorování povinnosti zapisovat do evidence všechny relevantní údaje. Nově hrozí udělení pokuty až do výše 500 000,- evidující osobě za neprovedení zápisu i za nedodržení správných údajů po výmazu těch nesprávných na základě řízení o nesrovnalosti. Do stejné výše může být udělena pokuta i skutečnému majiteli, koncovému příjemci, osobě s koncovým vlivem a osobě, jejímž prostřednictvím může koncový příjemce získávat prospěch nebo osoba s koncovým vlivem uplatňovat svůj vliv, za neposkytnutí součinnosti při zápisu do evidence. Vedle těchto **veřejnoprávních sankcí** by měly v motivaci povinných subjektů postupovat řádně dle zákona hrát důležitou roli i nové **soukromoprávní sankce**, které postihují zákazem výplaty zisku a výkonu hlasovacích práv skutečné majitele obchodních korporací, jež v evidenci nejsou zapsáni. Také postihují právnické osoby, jejichž jsou tyto osoby rovněž skutečnými majiteli. Sankcemi lze postihnout i právnické osoby, které nemají zapsaného žádného skutečného majitele v rozporu se zákonnými požadavky.

Přístup k veřejným zakázkám a dotacím

V této souvislosti je též vhodné zmínit část změn, které přinesl související zákon č. [527/2020](#) Sb., kterým se mění zákon č. [253/2008](#) Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. [186/2016](#) Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů. Od 1. června totiž vstoupila v účinnost i změna zákona č. [134/2016](#) Sb., o zadávání veřejných zakázek, která zakotvuje **povinnost právnických osob ucházejících se o veřejné zakázky zajistit zápis svého skutečného majitele** - tato povinnost je vynucována sankcí jejich vyloučení ze zadávacího řízení, nebude-li jejich skutečný majitel v evidenci

dohledatelný. Zároveň nově existuje **možnost zadavatele závazek ze smlouvy na veřejnou zakázku vypovědět nebo od ní odstoupit** bez zbytečného odkladu poté, co zjistí, že o dodavateli byly v průběhu zadávacího řízení uvedeny v evidenci nepravdivé údaje. Obdobná změna byla vtělena i do tzv. velkých a malých rozpočtových pravidel - na žádosti o poskytnutí dotace podané na základě výzvy k podání žádosti o poskytnutí dotace zveřejněné nejdříve 1. června se vztahuje **nová povinnost právnických osob ucházejících se o dotace doložit informace o svém skutečném majiteli formou úplného výpisu platných údajů** a údajů, které byly vymazány bez náhrady nebo nahrazeny novými údaji, z evidence skutečných majitelů - důsledkem nesplnění této povinnosti bude zastavení řízení o dotaci či návratné finanční výpomoci. Provázanost povinnosti plnit evidenci skutečných majitelů s možností se ucházet o veřejné peníze by měla dále přispět k řádnému uvádění údajů.

Spuštění veřejné části evidence skutečných majitelů 1. června provázely technické potíže a nebyly v ní hned uvedeny všechny zákonem požadované údaje. Téměř týden trvalo, než si mohl uživatel stáhnout částečný výpis platných údajů. Pro pořádek je potřeba připomenout, že obchodní korporace, které již řádně uvedly své údaje v evidenci podle předchozí úpravy, mají 6 měsíců na uvedení údajů do souladu s novým zákonem.

Lze jen doufat, že implementace zákona skutečně přinese zlepšení v oblasti transparentnosti a důvěryhodnosti právnických osob, zvláště těch, které žádají o veřejné prostředky. I přes uvedené změny je i nadále důležité, aby se úřady při rozdělování veřejných peněz plně nespolehaly na údaje uvedené v evidenci. Přes významné sankce je i nadále možné, že žadatelé o veřejné zakázky či dotace uvedou v evidenci nesprávné údaje. Potřebné nástroje k ověření pravdivosti údajů příslušné úřady mají.

Lukáš Kraus,
právník Frank Bold a Rekonstrukce státu

[Expertní skupina Frank Bold](#)

Údolní 33,
602 00 Brno
Drtinova 10, Praha
Sokolská třída 24, Ostrava

Tel.: +420 545 213 975
e-mail: info@fbadvokati.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [AML - od zákona č. 253/2008 Sb. k AMLR: co konkrétně musí česká povinná osoba změnit do roku 2027](#)

- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 37.: Povinná forma jednání ve smlouvách](#)
- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)